

ISSN: 2985-2366 (Online)

วารสารการบริหาร การจัดการ และการพัฒนาที่ยั่งยืน
Journal of Administration Management and Sustainable Development

Homepage: <https://so15.tci-thaijo.org/index.php/jamsd>
e-mail: jamsdonline@gmail.com

ปัจจัยการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดของผู้ต้องขังชายเรือนจำจังหวัดชัยนาท Factors contributing to drug-related offenses among male prisoners in Chai Nat Provincial Prison

เขตโสภณ สร้อยทอง^{1*}, ธาตรี มหันตรัตน์²
Khetsophon Soithong^{1*}, Thatree Mahantararat²

^{1,2}หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาอาชญวิทยา การบริหารงานยุติธรรมและสังคม
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

^{1,2}Master of Political Science Program in Criminology, Justice Administration and Society,
Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University

*Corresponding author's e-mail: maxkhett2535@gmail.com^{1*}

Received: January 09, 2026

Revised: February 10, 2026

Accepted: February 19, 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1. ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม และด้านครอบครัวที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดของผู้ต้องขังชายในเรือนจำจังหวัดชัยนาท และ 2. ศึกษาแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด การวิจัยใช้ระเบียบวิธีแบบผสมผสานวิธี โดยเก็บข้อมูลเชิงปริมาณจากผู้ต้องขังชายจำนวน 236 คน ด้วยแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ข้อมูลเชิงคุณภาพเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องจำนวน 6 คน และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยเชิงปริมาณพบว่า ปัจจัยด้านเศรษฐกิจเป็นปัจจัยที่มีระดับความสำคัญสูงสุด รองลงมาคือปัจจัยด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม และปัจจัยด้านครอบครัวตามลำดับ ส่วนผลการวิจัยเชิงคุณภาพสะท้อนแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหา ได้แก่ การบำบัดฟื้นฟูและปรับทัศนคติ การเสริมสร้างบทบาทครอบครัว และชุมชน การรณรงค์ให้ความรู้แก่สาธารณชน และการบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจังเพื่อแก้ไขปัญหาเสพติดอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: การกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด, ผู้ต้องขังชาย, ปัจจัยทางเศรษฐกิจ, ปัจจัยทางสังคมและครอบครัว, เรือนจำจังหวัดชัยนาท

Abstract

This study aimed to: 1. examine the economic, social-environmental, and family factors associated with drug-related offenses among male prisoners in Chai Nat Provincial Prison, and 2. examine methods for preventing and addressing drug-related offenses. A convergent parallel mixed-methods design was employed. Quantitative data were collected from 236 male prisoners using a 5-point Likert-scale questionnaire and analyzed using descriptive statistics, including frequency, percentage, mean, and standard deviation. Qualitative data were obtained through semi-structured interviews with six key informants and analyzed using content analysis. Further to this, the quantitative findings indicated that economic factors were the strongest predictors of drug-related offenses, followed by social and environmental factors. While family factors appeared to have the least influential. The qualitative findings highlighted key preventive and corrective strategies, including rehabilitation and attitude adjustment programs, strengthening family and community support, implementing public awareness campaigns, and enforcing strict laws to effectively and sustainably tackle drug-related issues.

Keywords: drug-related offenses, male prisoners, economic factors, social and family factors, Chai Nat Provincial prison

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ปัญหายาเสพติดเป็นปัญหาที่เป็นภัยร้ายแรงต่อสุขภาพกายและสุขภาพจิตส่งผลกระทบต่อ สังคม เศรษฐกิจ บั่นทอนความเจริญของประเทศชาติ หากประเทศใดมีประชาชนติดยาเสพติดจำนวนมากก็ไม่สามารถพัฒนาประเทศชาติให้เจริญรุ่งเรืองได้ ยาเสพติดมีมากมายหลายชนิด ได้แก่ ฝิ่น เฮโรอีน ทินเนอร์ ยาบ้า ยาไอ้ สารระเหย และยากระตุ้นประสาท เป็นต้น แต่ละชนิดก่อให้เกิดผลร้ายแรงต่อร่างกายทั้งสิ้น ปัจจุบันพบว่า มีการแพร่ระบาดของยาเสพติดอย่างกว้างขวางและรุนแรงมากขึ้น ก่อให้เกิดความสูญเสียกับประเทศชาติหลายด้านด้วยกัน ทั้งด้านกำลังคน ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านการเมืองการปกครอง รัฐบาลได้ตระหนักถึงสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น จึงได้มีการกำหนดนโยบายเร่งด่วน เพื่อจะลดการระบาดและแก้ไขปัญหายาเสพติด โดยใช้กลยุทธ์ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการร่วมกันแก้ไขปัญหายาเสพติดเกี่ยวกับการแพร่ระบาดของยาเสพติดภายในประเทศ รวมทั้งใช้มาตรการทางกฎหมายอย่างเฉียบขาดกับผู้ที่เกี่ยวข้องในการค้ายาเสพติดและผู้เสพยาเสพติด (บุรณัติ จันทรแดง, 2560) สถานการณ์ยาเสพติดภายในประเทศ ความต้องการยาเสพติดมีแนวโน้มสูงขึ้น ปริมาณของกลางที่จับยึดได้เพิ่มสูงขึ้น โดยเฉพาะยาบ้า ในช่วง 9 เดือนแรกของปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 มีการจับยึดของกลางยาบ้าได้ 1,020.26 ล้านเม็ด เพิ่มขึ้นจากปีก่อนหน้าที่มี 506.84 ล้านเม็ด สูงขึ้นถึงร้อยละ 101.30 พบว่า ในการลักลอบนำเข้าต่อครั้งเพิ่มสูงขึ้น มีการจับกุมยาบ้าระดับ 10 ล้านเม็ดขึ้นไปสูงขึ้นจากปีก่อน และมีการสกัดกั้นไอซ์ปริมาณมากกว่า 100 กิโลกรัม ได้เพิ่มมากขึ้น และยาบ้ายังคงเป็นยาเสพติดที่มีผู้เข้ารับการบำบัดรักษามากที่สุด (ร้อยละ 79.70) รองลงมาคือ เฮโรอีน (ร้อยละ 5.24) กัญชา (ร้อยละ 4.93) ฝิ่น (ร้อยละ 3.43) ไอซ์ (ร้อยละ 2.58) กระท่อม (ร้อยละ 1.84) ยาเค (ร้อยละ 1.13) ตามลำดับ (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, 2567)

จากสถานการณ์สถิติกรมราชทัณฑ์ รายงานสถิติผู้ต้องราชทัณฑ์ สำรวจ ณ วันที่ 28 ตุลาคม 2567 พบว่ามีผู้ต้องราชทัณฑ์ทั้งสิ้น 277,843 คน แยกเป็นคดีอาญาเสพติด 200,785 คน หรือเทียบเท่าร้อยละ 72.27 แยกเป็นคดีทั่วไป 77,058 คน หรือเทียบเท่าร้อยละ 27.73 ของผู้ต้องขังทั่วประเทศ จากสถิติกรมราชทัณฑ์จะเห็นได้ว่าคดีอาญาเสพติดนับว่าเป็นคดีที่มีผู้ต้องขังมากที่สุดเมื่อเทียบกับคดีอื่น ๆ ในประเทศไทย สถิตินักโทษเด็ดขาด พ.ร.บ. ยาเสพติดแยกตามประเภทตัวยาระดับ 3 อันดับ พบมากที่สุด ได้แก่ 1) เมทแอมเฟตามีน (ยาบ้า) 123,838 คน 2) ยาไอซ์ 11,610 คน 3) เฮโรอีน 702 คน สถิตินักโทษเด็ดขาด พ.ร.บ. ยาเสพติด แยกตามประเภทคดี ได้แก่ 1) รวมประเภทจำหน่ายยาเสพติด 133,541 คน แยกเป็นครอบครองเพื่อจำหน่าย 86,427 คน จำหน่าย 25,474 คน อื่น ๆ (ผลิต/นำเข้า/ส่งออก) 2,036 คน 2) รวมประเภทเสพยาเสพติด 24,056 คน เสพและครอบครองยาเสพติด 12,494 คน เสพยาเสพติด 8,495 คน ครอบครองยาเสพติด 3,076 คน (กรมราชทัณฑ์, 2567)

จังหวัดชัยนาท เป็นพื้นที่ราบลุ่ม มีพื้นที่ทั้งหมด 2,469.746 ตารางกิโลเมตร แบ่งการปกครองเป็น 18 อำเภอ 51 ตำบล 505 หมู่บ้าน มีจำนวนประชากร 316,220 คน เป็นช่วงอายุ 15 – 59 ปี ร้อยละ 61 ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพภาคการเกษตร แต่ผลการสำรวจความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดจังหวัดชัยนาท พ.ศ. 2567 ปรากฏว่าปัญหายาเสพติดเพิ่มขึ้น ร้อยละ 28.6 เมื่อเทียบกับปี พ.ศ. 2566 เหตุผลที่เพิ่มขึ้น คือ 1) ยาเสพติดราคาถูกหาซื้อง่าย 2) ผู้เสพและผู้ค้ายาเสพติดมีจำนวนเพิ่มขึ้น 3) การมั่วสุมของเด็ก และเยาวชนเพิ่มขึ้น โดยผู้ที่มีส่วนข้องกับยาเสพติดอยู่ในช่วงอายุ 30 – 34 ปี หรือคิดเป็นร้อยละ 50.5 ซึ่งยาเสพติดที่มีการแพร่ระบาดมากที่สุด 5 อันดับ คือ 1) ยาบ้า คิดเป็นร้อยละ 98.5 2) ไอซ์ คิดเป็นร้อยละ 1.5 3) ยาอี คิดเป็นร้อยละ 1.2 4) สารระเหย เช่น กาว เป็นต้น คิดเป็นร้อยละ 0.3 และ 5) ยาเคหรือคีตามีน คิดเป็นร้อยละ 0.3 (สำนักงานสถิติจังหวัดชัยนาท, 2567)

รายงานสถิติผู้ต้องราชทัณฑ์คดี พ.ร.บ. ยาเสพติดทั่วประเทศ สำรวจโดยกรมราชทัณฑ์ ณ วันที่ 1 ธันวาคม 2567 พบว่า เรือนจำจังหวัดชัยนาท เป็นอีกเรือนจำหนึ่งที่มีผู้ต้องขังกระทำความผิดเกี่ยวข้องกับยาเสพติดถูกควบคุมไว้เป็นจำนวนมาก ในปัจจุบันมีผู้ต้องขังกระทำความผิดเกี่ยวข้องกับยาเสพติด ซึ่งถูกควบคุมอยู่ในเรือนจำจังหวัดชัยนาททั้ง 832 คน เป็นนักโทษเด็ดขาดชาย 463 คน นักโทษเด็ดขาดหญิง 56 คน รวม 519 คน เป็นผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาชาย 253 คน เป็นผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาหญิง 31 คน รวม 284 คน ผู้ต้องกักขังชาย 26 คน ผู้ต้องกักขังหญิง 3 คน รวม 29 คน (กรมราชทัณฑ์, 2567)

อย่างไรก็ตาม จากการทบทวนงานวิจัยที่ผ่านมา พบว่า งานศึกษาส่วนใหญ่ยังมุ่งเน้นการอธิบายปัญหายาเสพติดในภาพรวมระดับประเทศ หรือศึกษาในกลุ่มประชากรทั่วไปและเยาวชนเป็นหลัก ขณะที่ยังขาดงานวิจัยที่วิเคราะห์ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม และด้านครอบครัวควบคู่กันในกลุ่มผู้ต้องขังชาย โดยเฉพาะในบริบทของเรือนจำระดับจังหวัด เช่น เรือนจำจังหวัดชัยนาท นอกจากนี้ งานวิจัยที่มีอยู่ยังขาดข้อเสนอเชิงปฏิบัติที่สามารถนำไปใช้ในการกำหนดแนวทางป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในระดับเรือนจำและระดับจังหวัดได้อย่างเป็นรูปธรรม ช่องว่างดังกล่าวจึงเป็นเหตุผลสำคัญที่นำไปสู่การศึกษาวิจัยครั้งนี้

ตารางที่ 1 รายงานสถิติผู้ต้องขังเข้าใหม่คดียาเสพติดเรือนจำจังหวัดชัยนาท ตั้งแต่ พ.ศ. 2563 - 2567

ปี	ชาย	หญิง	รวม
2563	662	99	761
2564	529	86	615
2565	766	89	855
2566	989	143	1132
2567	1045	164	1209

ที่มา: ฐานข้อมูลผู้ต้องขังระบบอิเล็กทรอนิกส์ กรมราชทัณฑ์ (กรมราชทัณฑ์, 2567)

จากตารางที่ 1 รายงานผู้ต้องขังเข้าใหม่คดียาเสพติดของเรือนจำจังหวัดชัยนาท ตั้งแต่ พ.ศ. 2563 – 2567 มีผู้กระทำความผิดคดีเกี่ยวกับยาเสพติดเพิ่มขึ้น ก่อให้เกิดปัญหาและส่งผลกระทบทางด้านสังคม เศรษฐกิจ และครอบครัว ดังนั้น การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดของผู้ต้องขังชายในเรือนจำ จังหวัดชัยนาท ยังมีช่องว่างการวิจัยในหลายด้าน โดยเฉพาะในแง่ของการสำรวจปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับบริบทเฉพาะของพื้นที่จังหวัดชัยนาท ซึ่งข้อมูลที่มีอยู่ในปัจจุบันยังไม่ครอบคลุมถึงผลกระทบจากปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม และการศึกษา รวมถึงกลไกและวิธีการที่สามารถนำไปสู่การป้องกันและลดอัตราการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดของผู้ต้องขัง การวิจัยในครั้งนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อเติมเต็มช่องว่างดังกล่าวโดยมุ่งเน้นการสำรวจปัจจัยทั้งภายในและภายนอกที่อาจมีอิทธิพลต่อการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดของผู้ต้องขังชายในเรือนจำจังหวัดชัยนาท และเพื่อเสนอแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาดังกล่าวให้มีประสิทธิภาพสูงสุด

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม และด้านครอบครัวที่มีความสัมพันธ์กับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดของผู้ต้องขังชายในเรือนจำจังหวัดชัยนาท
2. เพื่อศึกษาแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดของผู้ต้องขังชายในเรือนจำจังหวัดชัยนาท จากมุมมองของผู้ต้องขังและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง

การทบทวนวรรณกรรม

การศึกษานี้เลือกใช้แนวคิดทฤษฎีการใช้สารเสพติดเพื่อจัดการกับปัญหา (self-medication theory) และทฤษฎีการเผชิญปัญหา (coping theory) เป็นกรอบแนวคิดหลักในการอธิบายพฤติกรรมการใช้ยาเสพติดและการกระทำความผิด โดยอธิบายว่าบุคคลที่เผชิญกับความเครียด ปัญหาทางเศรษฐกิจ หรือแรงกดดันทางสังคม อาจใช้ยาเสพติดเป็นกลไกในการหลีกเลี่ยงหรือจัดการกับปัญหาชีวิต ซึ่งสอดคล้องกับบริบทของผู้ต้องขังชายในเรือนจำ การสังเคราะห์งานวิจัยทั้งในและต่างประเทศชี้ให้เห็นว่า ปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม และครอบครัวมีความเชื่อมโยงกันและส่งผลร่วมต่อการเข้าสู่วงจรยาเสพติด งานวิจัยในบริบทเรือนจำของประเทศไทยยังมีจำนวนจำกัด การศึกษาครั้งนี้จึงเชื่อมโยงวรรณกรรมกับตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยอย่างเป็นระบบ เพื่ออธิบายกลไกของการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดในบริบทเฉพาะของเรือนจำจังหวัดชัยนาท

แนวคิดเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล (individual factors)

ปัจจัยส่วนบุคคล ถือเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด โดยปัจจัยทางจิตใจ และพฤติกรรมมีบทบาทสำคัญในการตัดสินใจใช้ยาเสพติด ทฤษฎีของ Freud (1920) ชี้ให้เห็นว่า ความเครียดหรือความไม่สมดุลทางอารมณ์สามารถกระตุ้นให้บุคคลหันไปใช้ยาเสพติดเพื่อจัดการกับความรู้สึกหรือปัญหาทางจิตใจ เช่น การใช้ยาเพื่อหลีกเลี่ยงจากความวิตกกังวลหรือความเครียด นอกจากนี้ Bandura (1977) ได้กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างความผิดปกติทางบุคลิกภาพ เช่น โรคซึมเศร้าหรือโรควิตกกังวล ซึ่งอาจทำให้ผู้ที่มีภาวะทางจิตใจเสี่ยงต่อการใช้ยาเสพติดมากขึ้น โดยเฉพาะในกรณีของผู้ต้องขังขาดกลไกการจัดการความเครียดที่มีประสิทธิภาพ

แนวคิดเกี่ยวกับปัจจัยทางครอบครัว (family factors)

การศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยในครอบครัว พบว่า สภาพแวดล้อมและการเลี้ยงดูภายในครอบครัวมีอิทธิพลอย่างมากต่อพฤติกรรมของบุคคล โดยเฉพาะการขาดความรักและการสนับสนุนจากครอบครัวสามารถทำให้บุคคลรู้สึกถูกทอดทิ้งและไร้ความมั่นคง ซึ่งเป็นปัจจัยกระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมเสี่ยง เช่น การใช้ยาเสพติดเพื่อหนีจากปัญหาภายในครอบครัว (National Institute on Drug Abuse, 2018) นอกจากนี้ งานวิจัยของ Heilbrun et al. (2005) ยังชี้ให้เห็นว่า เด็กที่เติบโตในครอบครัวที่มีปัญหาการใช้ยาเสพติด หรือครอบครัวที่มีความขัดแย้งสูง มีโอกาสสูงที่จะกลายเป็นผู้เสพติดในอนาคต

แนวคิดเกี่ยวกับปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจ (social and economic factors)

ปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจ ถือเป็นตัวแปรสำคัญในการทำความเข้าใจเกี่ยวกับยาเสพติด โดยเฉพาะในกลุ่มประชากรที่เผชิญกับความยากจน การขาดแคลนทรัพยากร และการขาดโอกาสทางการศึกษา การศึกษาของ Krushas et al. (2024) ระบุว่า บุคคลในพื้นที่ที่มีความยากจนหรือขาดโอกาสทางเศรษฐกิจมักจะมีแนวโน้มที่จะใช้ยาเสพติด เพื่อหนีจากปัญหาทางสังคมและเศรษฐกิจที่เผชิญอยู่ นอกจากนี้ Hawkins et al. (1992) ยังพบว่า ความเครียดจากการว่างงาน หรือการขาดโอกาสในการพัฒนาตนเองทางเศรษฐกิจสามารถผลักดันให้บุคคลหันไปใช้ยาเสพติดเป็นช่องทางในการจัดการกับความทุกข์ที่เรื้อรัง

แนวทางการป้องกันและการทำความเข้าใจเกี่ยวกับยาเสพติด (prevention and correction)

การป้องกันการทำความเข้าใจเกี่ยวกับยาเสพติดจำเป็นต้องใช้กลยุทธ์ที่ครอบคลุมและเป็นระบบ งานวิจัยหลายชิ้น เช่น Wilson et al. (2011) ชี้ให้เห็นว่า การให้ความรู้แก่เยาวชนเกี่ยวกับอันตรายของยาเสพติดและการส่งเสริมกิจกรรมทางเลือกสามารถลดอัตราการใช้ยาเสพติดได้ นอกจากนี้ การสร้างโปรแกรมการบำบัดฟื้นฟูที่มีประสิทธิภาพ เช่น การบำบัดกลุ่ม หรือการให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการจัดการความเครียดสามารถช่วยลดการใช้ยาเสพติดในระยะยาว (Hawkins et al., 1992) การเสริมสร้างทักษะในการรับมือกับปัญหาผ่านการฝึกอบรมหรือการสร้างความมั่นใจในตนเองเป็นวิธีที่สามารถช่วยให้เยาวชนหลีกเลี่ยงการใช้ยาเสพติด

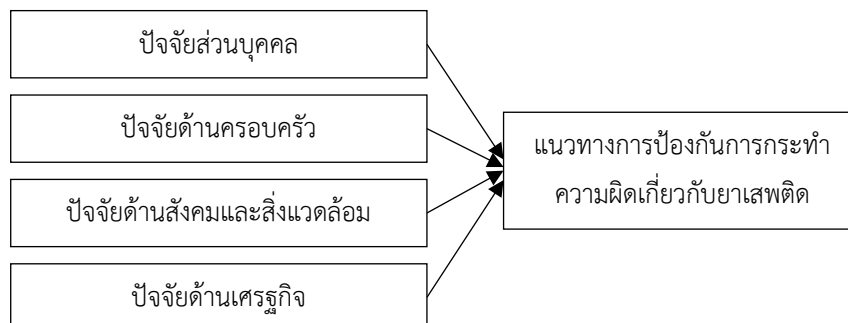
สรุปได้ว่า ปัจจัยส่วนบุคคล เช่น ปัญหาทางจิตใจหรือความไม่สมดุลทางอารมณ์ มีบทบาทสำคัญในการทำความเข้าใจเกี่ยวกับยาเสพติด บุคคลที่เผชิญกับความเครียดหรือภาวะอารมณ์ที่ไม่สมดุลมักจะหันไปใช้ยาเสพติด เพื่อหลีกเลี่ยงจากความทุกข์หรือปัญหาภายในจิตใจ โดยเฉพาะในกรณีที่ขาดกลไกในการจัดการกับความเครียดอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งมักจะทำให้บุคคลตัดสินใจใช้ยาเสพติดเป็นทางออกชั่วคราว อีกทั้งปัจจัยทางครอบครัวก็มีความสำคัญไม่น้อย สภาพแวดล้อมในครอบครัวที่ขาดความรักและการสนับสนุนอาจทำให้บุคคลรู้สึกถูกทอดทิ้งและขาดความมั่นคง ส่งผลให้หันไปใช้ยาเสพติด เพื่อหนีจากปัญหาภายในครอบครัว หากบุคคลเติบโตในครอบครัวที่มีปัญหาการใช้ยาเสพติดหรือความขัดแย้งในครอบครัว ก็มีแนวโน้มที่จะติดยาเสพติดในอนาคต นอกจากนี้ ปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจยังเป็นตัวแปรที่สำคัญในกระบวนการตัดสินใจใช้ยาเสพติด โดยเฉพาะในกลุ่มประชากรที่เผชิญกับความยากจน การขาดแคลนทรัพยากร และการขาดโอกาสทางการศึกษา บุคคลในกลุ่มนี้มักจะใช้ยาเสพติด เพื่อหลีกเลี่ยงจากความเครียดที่เกิดจากการขาดโอกาสทางเศรษฐกิจหรือการพัฒนาตนเอง ทำให้ยาเสพติดกลายเป็นช่องทางหนึ่งในการรับมือกับปัญหาชีวิต ดังนั้น ในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด จำเป็นต้องใช้กลยุทธ์ที่ครอบคลุมทั้งในด้านการให้ความรู้เกี่ยวกับอันตรายของยาเสพติด การส่งเสริมกิจกรรมทางเลือกที่มีประโยชน์ และการบำบัดฟื้นฟูผู้เสพติดอย่างมีประสิทธิภาพ การเสริมสร้างทักษะในการจัดการกับความเครียด และปัญหาชีวิตจะช่วยลดการใช้ยาเสพติดในระยะยาว การสร้างความมั่นใจในตนเองและการมีช่องทางในการพัฒนาโอกาสชีวิต จะช่วยให้บุคคลสามารถหลีกเลี่ยงการใช้ยาเสพติดได้มากขึ้น ดังนั้น การเสริมสร้างความแข็งแกร่งทั้งในด้านบุคคล ครอบครัว และสังคม รวมถึงการมีมาตรการป้องกันที่มีประสิทธิภาพ จะช่วยลดปัญหายาเสพติดได้อย่างมีประสิทธิภาพ

กรอบแนวคิดการวิจัย

กรอบแนวคิดการวิจัยนี้มุ่งเน้นสำรวจปัจจัยที่มีผลต่อการทำความเข้าใจเกี่ยวกับยาเสพติด โดยพิจารณาทั้งในระดับบุคคล ครอบครัว และสังคม เพื่อทำความเข้าใจถึงเหตุผลที่ทำให้บุคคลตกเป็นผู้กระทำผิดในคดียาเสพติด และค้นหากลยุทธ์ที่สามารถนำไปใช้ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยผู้วิจัยจะอธิบายแนวคิดเกี่ยวกับปัจจัยต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อการทำความเข้าใจเกี่ยวกับยาเสพติดที่เกิดขึ้นในกลุ่มผู้ต้องขังชายในเรือนจำจังหวัดชัยนาท จากแนวคิดการวิจัย

ตัวแปรอิสระ

ตัวแปรตาม

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (mixed methods research) ซึ่งเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพในช่วงเวลาเดียวกัน แล้วนำผลที่ได้จากทั้งสองวิธีมาวิเคราะห์ เปรียบเทียบ และสังเคราะห์ร่วมกัน เพื่ออธิบายปรากฏการณ์การกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดอย่างรอบด้าน มีรายละเอียดวิธีดำเนินการวิจัย ดังต่อไปนี้

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ ผู้ให้ข้อมูลหลักประกอบด้วย ผู้บริหาร และเจ้าหน้าที่

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ ผู้บริหาร และเจ้าหน้าที่ ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling) โดยพิจารณาจากตำแหน่ง หน้าที่ และประสบการณ์ จำนวน 6 คน ได้แก่ 1) เจ้าพนักงานเรือนจำ จังหวัดชัยนาท จำนวน 1 คน 2) เจ้าหน้าที่ตำรวจ จำนวน 1 คน 3) พนักงานอัยการ จำนวน 1 คน 4) เจ้าพนักงานคุมประพฤติ จำนวน 1 คน 5) เจ้าหน้าที่สำนักงานเลขาธิการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด จำนวน 1 คน และ 6) เจ้าหน้าที่ปกครอง จำนวน 1 คน การกำหนดจำนวนผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 6 คน เนื่องจากเป็นจำนวนที่เพียงพอสำหรับการวิเคราะห์เชิงลึก และเมื่อดำเนินการสัมภาษณ์แล้วพบว่าข้อมูลมีความซ้ำซ้อนและครบถ้วน จนเกิดความอิ่มตัวของข้อมูล (data saturation)

ประชากรในงานวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ ผู้ต้องขังชายในเรือนจำ จังหวัดชัยนาท ที่กระทำความผิดคดีเกี่ยวกับยาเสพติด

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ ผู้ต้องขังชายในเรือนจำ จังหวัดชัยนาท ที่กระทำความผิดคดีเกี่ยวกับยาเสพติด จำนวน 492 คน ผู้วิจัยเลือกกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างด้วยสูตรการคำนวณของ Yamane (1973) ได้กลุ่มตัวอย่าง 236 ตัวอย่าง และใช้การสุ่มตัวอย่างโดยใช้การสุ่มแบบง่าย (simple random sampling)

เครื่องมือวิจัยเชิงคุณภาพ คือ เป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง ครอบคลุมประเด็นเกี่ยวกับปัจจัยการกระทำ ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดของผู้ต้องขังชายเรือนจำจังหวัดชัยนาท

เครื่องมือวิจัยเชิงปริมาณ คือ ใช้แบบสอบถาม (questionnaire) ซึ่งแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ 1) อายุ 2) สถานภาพ 3) ระดับการศึกษา 4) อาชีพ 5) รายได้ 6) สภาพการอยู่อาศัย 7) ต้องโทษคดีอาญาเสพติดฐานความผิดใด และส่วนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยการกระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติดของผู้ต้องขังชายเรือนจำจังหวัดชัยนาท ซึ่งประกอบด้วย 3 ปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยทางด้านครอบครัว ปัจจัยด้านสังคม และสิ่งแวดล้อม ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ แบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) ตามแนวคิดของลิเคิร์ท (Likert) 5 ระดับ เช่น มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด และผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ

3 คน ได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruence: IOC) อยู่ในเกณฑ์เหมาะสม และผ่านการทดสอบความเชื่อมั่นโดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค ซึ่งมีค่าอยู่ในระดับดี

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยขออนุญาตดำเนินการวิจัยจากเรือนจำจังหวัดชัยนาท ซึ่งแจ้งวัตถุประสงค์การวิจัยให้ผู้ให้ข้อมูลทราบ พร้อมทั้งขอความยินยอม แจกแบบสอบถามให้ผู้ต้องขัง จำนวน 236 คน และตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม ดำเนินการสัมภาษณ์ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ จำนวน 6 คน โดยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง และตรวจสอบข้อมูลให้ครบถ้วนก่อนนำไปวิเคราะห์

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพในการวิจัยนี้ ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) โดยเริ่มจากการถอดความข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่อย่างครบถ้วน จากนั้นจึงอ่านข้อมูลซ้ำหลายรอบ เพื่อทำความเข้าใจภาพรวมก่อนดำเนินการเข้ารหัสข้อมูล (coding) โดยกำหนดรหัสที่สะท้อนสาระสำคัญของถ้อยคำ ประเด็น หรือความหมายที่ผู้ให้ข้อมูลหลักสื่อออกมา รหัสเหล่านี้ถูกนำมาจัดกลุ่มตามความใกล้เคียงด้านเนื้อหาและความสัมพันธ์เชิงความหมาย (categorizing) เพื่อแยกแยะประเด็นสำคัญและประเด็นรองอย่างเป็นระบบ การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลเชิงคุณภาพดำเนินการโดยใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (triangulation) ผ่านการเปรียบเทียบข้อมูลจากแหล่งผู้ให้ข้อมูลที่แตกต่างกัน และการพิจารณาความสอดคล้องของข้อมูลกับผลการวิจัยเชิงปริมาณ เพื่อเพิ่มความถูกต้องและความน่าเชื่อถือของผลการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณในการวิจัยนี้ ใช้สถิติเชิงพรรณนา เพื่ออธิบายลักษณะของข้อมูลที่ได้จากผู้ต้องขังชายในเรือนจำจังหวัดชัยนาท โดยผู้วิจัยใช้ค่าเฉลี่ย (mean) เพื่อแสดงระดับความคิดเห็นต่อปัจจัยแต่ละด้าน และใช้ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.) เพื่อบ่งชี้ความกระจายของความคิดเห็นภายในกลุ่มตัวอย่าง นอกจากนี้ยังใช้การแจกแจงความถี่และร้อยละในการอธิบายข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม เช่น เพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ทำงานเดิม ซึ่งช่วยให้เข้าใจลักษณะประชากรและบริบทของนักโทษเด็ดขาดชายถูกคุมขังในเรือนจำจังหวัดชัยนาทได้เป็นอย่างดี ผลการวิเคราะห์เชิงพรรณนาเหล่านี้เป็นข้อมูลพื้นฐานสำคัญสำหรับการแปลความหมายและเชื่อมโยงกับข้อค้นพบเชิงคุณภาพในขั้นตอนต่อไป

การวิจัยครั้งนี้ปฏิบัติตามหลักจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ ได้แก่ การขออนุญาตอย่างเป็นทางการจากเรือนจำ การรักษาความลับของผู้ตอบแบบสอบถาม การให้สิทธิผู้ให้ข้อมูลในการปฏิเสธหรือยุติการให้ข้อมูล ไม่ระบุชื่อผู้ให้ข้อมูล เพื่อรักษาความปลอดภัยและความเป็นส่วนตัวของผู้ต้องขัง

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยปัจจัยการกระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติดของผู้ต้องขังคดียาเสพติดในเรือนจำจังหวัดชัยนาท ได้นำเสนอตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

1. ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม ผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 236 คน ประกอบด้วยข้อมูลด้าน 1) อายุ 2) สถานภาพ 3) ระดับการศึกษา 4) อาชีพ 5) รายได้ 6) สภาพการอยู่อาศัย 7) ต้องโทษคดียาเสพติดฐานความผิดใด ซึ่งนำเสนอด้วยการแจกแจงความถี่และร้อยละ เพื่อใช้เป็นบริบทประกอบการวิเคราะห์ผลในส่วนถัดไป

2. ผลการวิจัยเชิงปริมาณตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 การศึกษาปัจจัยการกระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติดของผู้ต้องขังชายเรือนจำจังหวัดชัยนาท พบว่า ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ เป็นปัจจัยที่มีผลต่อการกระทำผิดมากที่สุด เนื่องจากผู้ต้องขังอยากมีรายได้เพิ่มขึ้นจึงค้าขายเสพติด และรายได้ของผู้ต้องขังไม่เพียงพอจากรายจ่ายในชีวิตประจำวัน นอกจากนี้ ปัจจัยด้านครอบครัวของผู้ต้องขังยังเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ผู้ต้องขังกระทำผิด เนื่องจากมีฐานะยากจน รองลงมาคือ ปัจจัย

ด้านสังคมและสภาพแวดล้อม เป็นปัจจัยที่มีผลต่อการกระทำความผิดอยู่ในระดับปานกลาง เนื่องจากชุมชนที่อยู่อาศัยส่วนใหญ่มีฐานะยากจนต่างคนต่างอยู่ไม่สนใจกัน และเมื่อเกิดความเครียดไม่มีที่ปรึกษา นอกจากนี้ บ้านหรือชุมชนที่อาศัยอยู่ใกล้แหล่งมั่วสุมของยาเสพติด และปัจจัยด้านครอบครัว เป็นปัจจัยที่มีผลต่อการกระทำความผิดน้อยที่สุด เนื่องจากผู้ต้องขังขาดความอบอุ่นมีปัญหาแล้วไม่รู้จักปรึกษา และพ่อแม่ของผู้ต้องขังไม่เข้าใจและไม่รับฟังความคิดเห็นของผู้ต้องขัง นอกจากนี้ พ่อแม่ชอบเปรียบเทียบกับพี่น้องหรือลูกคนอื่น รายละเอียดดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดของผู้ต้องขังชายเรือนจำจังหวัดชัยนาท

ปัจจัยการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ของผู้ต้องขังชายเรือนจำจังหวัดชัยนาท	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น	ลำดับ
1. ด้านครอบครัว	1.86	0.705	น้อย	3
2. ด้านสังคมและสภาพแวดล้อม	2.30	0.768	น้อย	2
3. ด้านเศรษฐกิจ	2.60	0.927	ปานกลาง	1
ภาพรวม	2.25	0.620	น้อย	

จากตารางที่ 2 แสดงให้เห็นว่า ผู้ต้องขังมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อยถึงปานกลาง โดยปัจจัยที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ รองลงมาคือ ปัจจัยด้านสังคมและสภาพแวดล้อม ส่วนปัจจัยที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ปัจจัยด้านครอบครัว

3. ผลการวิจัยเชิงคุณภาพตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 การศึกษาแนวทางการป้องกันปัญหาการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดของผู้ต้องขังชายเรือนจำจังหวัดชัยนาท สรุปได้ดังนี้

3.1 ด้านการบำบัดฟื้นฟู การบำบัดฟื้นฟูและเสริมสร้างทัศนคติเป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมภายในผ่านกระบวนการบำบัดและการปรับทัศนคติ โดยผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่เสนอให้มีการจัดกิจกรรมอบรมและบำบัดอย่างต่อเนื่องเพื่อสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับพิษภัยของยาเสพติด รวมถึงปลูกฝังจิตสำนึกที่ดีให้แก่ผู้ต้องขัง ซึ่งมีโปรแกรมบำบัดมาทรมายที่มีผลสามารถสร้างการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมภายในของผู้ที่ได้รับการบำบัดได้

3.2 ด้านการมีส่วนร่วมของครอบครัว ชุมชน และสังคม ครอบครัวเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญอย่างมากต่อการกระทำความผิด ถ้าหากครอบครัวมีความอบอุ่นสมบูรณ์ จะให้ครอบครัวแข็งแรงและห่างไกลจากการกระทำผิดได้ดี

3.3 ด้านการรณรงค์และให้ความรู้แก่สาธารณชน เพื่อป้องกันการเข้าสู่กระบวนการกระทำความผิดตั้งแต่ต้นน้ำ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ตำรวจ ที่กล่าวว่า การรณรงค์และให้ความรู้แก่สาธารณชนถือเป็นการป้องกันที่สำคัญ ซึ่งช่วยลดความเสี่ยงในการเข้าสู่วงจรยาเสพติดของประชาชน โดยเฉพาะกลุ่มเยาวชนและกลุ่มเสี่ยงในชุมชน แนวทางดังกล่าวมุ่งเน้นการสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคม การให้ข้อมูลที่ถูกต้องเกี่ยวกับโทษและผลกระทบของยาเสพติด รวมถึงการส่งเสริมค่านิยมที่ดีในสังคมผ่านกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์และความร่วมมือของทุกภาคส่วน

3.4 ด้านการบังคับใช้กฎหมาย ใช้กฎหมายอย่างเข้มงวดและมีมาตรฐานเดียวกันในทุกขั้นตอนมุ่งเป้าการจับกุมกลุ่มค้ายาเสพติดรายใหญ่ เครือข่ายสั่งการ และผู้สนับสนุนใช้มาตรการทางกฎหมาย เช่น ความผิดฐานสมคบ สนับสนุน หรือ ทรัพย์สินปราบปรามนักค้ายาเสพติดด้วยมาตรการทางการเงินเพื่อตัดวงจรเครือข่าย

การอภิปรายผล

อภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ผลการวิจัยเชิงปริมาณพบว่า ปัจจัยด้านเศรษฐกิจเป็นปัจจัยที่มีระดับความสำคัญสูงสุดต่อการกระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติดของผู้ต้องขังชายเรือนจำจังหวัดชัยนาท ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพิชเยศ ชูเมือง (2563) รวมถึงบุญธรรม ใจภักดี และศิริพร นุชสำเนียง (2566) ที่ชี้ให้เห็นว่า ความไม่เพียงพอของรายได้ ภาระหนี้สิน และค่าครองชีพที่สูงขึ้น เป็นแรงผลักดันสำคัญที่นำไปสู่การเข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติดทั้งในฐานะผู้เสพและผู้ค้า ผลการศึกษาครั้งนี้สะท้อนว่า ในบริบทของผู้ต้องขังชายระดับเรือนจำจังหวัด ปัญหาเศรษฐกิจเป็นเงื่อนไขเชิงโครงสร้างที่เพิ่มความเสี่ยงต่อการตัดสินใจเข้าสู่วงจรยาเสพติดอย่างมีนัยสำคัญ รองลงมาคือ ปัจจัยด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับลักษณะชุมชนที่มีความเปราะบาง ขาดความเอื้ออาทร และมีแหล่งมั่วสุมของยาเสพติด ผลการวิจัยสอดคล้องกับงานของอัจฉราวรรณ เคนวัน (2559) และนัฐวุฒิ หนูทอง (2562) ที่พบว่า สภาพแวดล้อมทางสังคมและการคบหาสมาคมกับกลุ่มเสี่ยงสามารถนำไปสู่การรับรู้และพฤติกรรมที่เอื้อต่อการเข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติด นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับทฤษฎีสังคมไร้ระเบียบ (social disorganization theory) ที่อธิบายว่า ชุมชนที่ขาดการควบคุมทางสังคมและการดูแลจากรัฐมีแนวโน้มเกิดอาชญากรรมสูง (พรชัย ชันดี และคณะ, 2558) สำหรับปัจจัยด้านครอบครัว พบว่า เป็นปัจจัยที่มีระดับความสำคัญต่ำที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับปัจจัยอื่น แต่ยังคงมีความเกี่ยวข้องกับการกระทำผิด โดยเฉพาะการขาดความอบอุ่น การสื่อสารในครอบครัวที่ไม่เหมาะสม และความสัมพันธ์ในครอบครัวที่เปราะบาง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของผกาภาส ไธทอง (2565) ที่ชี้ให้เห็นว่า ครอบครัวที่ไม่สมบูรณ์และมีปัญหภายใน ส่งผลต่อการตัดสินใจเข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติด

อภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหการกระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติดของผู้ต้องขังชายเรือนจำจังหวัดชัยนาทควรดำเนินการอย่างบูรณาการ โดยเริ่มจากการบำบัดฟื้นฟูและปรับทัศนคติ ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายและแผนระดับชาติว่าด้วยการป้องกัน ปราบปราม และแก้ไขปัญหายาเสพติด (พ.ศ. 2566–2570) และงานวิจัยของเสาวลักษณ์ ทูลธรรม (2564) และกนกลักษณ์ ศิริรุ่งวัฒนากุล (2562) ที่ชี้ว่า การบำบัดที่มุ่งปรับความคิด และพฤติกรรมสามารถลดการใช้อยาเสพติดได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ การมีส่วนร่วมของครอบครัว ชุมชน และสังคม มีบทบาทสำคัญในการป้องกันการกระทำผิดซ้ำ โดยสอดคล้องกับแนวคิดตำรวจชุมชนสัมพันธ์ และงานวิจัยของอิทธิรัตน์ เหล่าคมพญาจารย์ และคณะ (2565) ที่เน้นการสร้างร่วมมือของชุมชนในการดูแลและป้องกันปัญหายาเสพติด ด้านการรณรงค์และการบังคับใช้กฎหมาย ผลการวิจัยสอดคล้องกับงานของรัฐจักรพล สามทองคำ และคณะ (2565) รวมถึงนโยบายระดับชาติฯ ที่เน้นการสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมควบคู่กับการบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจังและเป็นธรรม เพื่อยับยั้งและลดการแพร่ระบาดของยาเสพติดในระดับพื้นที่ (จำเริญ สุภาคำ และนรินทร์ชัย พัฒนพงศา, 2559; ไพโรจน์ เจริญยิ่ง และคณะ, 2567)

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัยนี้ คือ การอธิบายเชิงบูรณาการว่าการกระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติดของผู้ต้องขังชายในเรือนจำระดับจังหวัดไม่ได้เกิดจากปัจจัยใดปัจจัยหนึ่งเพียงอย่างเดียว แต่เกิดจากการเชื่อมโยงของปัจจัยด้านเศรษฐกิจ สังคม และครอบครัว ภายใต้บริบทเชิงโครงสร้างของพื้นที่ งานวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่า ปัจจัยด้านเศรษฐกิจทำหน้าที่เป็นแรงผลักดันหลัก ขณะที่ปัจจัยด้านครอบครัวและสังคมเป็นเงื่อนไขเสริมที่เพิ่มความเปราะบางต่อการเข้าสู่วงจรยาเสพติด นอกจากนี้ การบูรณาการแนวทางบำบัดฟื้นฟู การมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชน และมาตรการเชิงสถาบันของเรือนจำ สามารถใช้เป็นกรอบเชิงปฏิบัติในการออกแบบนโยบายและมาตรการป้องกันการกระทำผิดซ้ำในระดับเรือนจำและระดับจังหวัดได้อย่างเป็นรูปธรรม ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 องค์ความรู้ใหม่

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมราชทัณฑ์ สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด และหน่วยงานแรงงานในระดับจังหวัด ควรพัฒนาโครงการฝึกอบรมอาชีพและสร้างงานสำหรับผู้ต้องขังใกล้พ้นโทษและผู้พ้นโทษ โดยเน้นทักษะอาชีพที่สอดคล้องกับบริบทเศรษฐกิจของจังหวัดชายนา เช่น งานเกษตรแปรรูป งานช่างพื้นฐาน หรืออาชีพอิสระ เพื่อเพิ่มโอกาสในการมีรายได้ที่มั่นคงและลดความเสี่ยงต่อการกระทำผิดซ้ำ

1.2 ควรส่งเสริมบทบาทของครอบครัวและชุมชนในการมีส่วนร่วมกับการบูรณาการฟื้นฟูผู้ต้องขัง โดยจัดกิจกรรมเสริมสร้างความสัมพันธ์ในครอบครัว การให้คำปรึกษา และการเตรียมความพร้อมก่อนพ้นโทษ เพื่อสร้างสภาพแวดล้อมทางสังคมที่เกื้อหนุนต่อการกลับคืนสู่สังคมของผู้ต้องขังชายอย่างยั่งยืน

1.3 หน่วยงานภาครัฐและภาคีเครือข่ายในพื้นที่ควรมุ่งเน้นการรณรงค์ป้องกันยาเสพติดในกลุ่มวัยแรงงาน ครั้วเรือนเปราะบาง และพื้นที่เสี่ยงในระดับชุมชน โดยให้ความสำคัญกับการสร้างความรู้เท่าทันยาเสพติด ควบคู่กับการบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจังและเป็นธรรม เพื่อป้องกันการเข้าสู่วงจรยาเสพติดของประชาชนในระดับพื้นที่

1.4 เรือนจำจังหวัดชายนาควรพัฒนาระบบการดูแลต่อเนื่องหลังพ้นโทษ (aftercare) เช่น การติดตามให้คำปรึกษา การเชื่อมโยงผู้พ้นโทษกับหน่วยงานด้านอาชีพ และการประสานความร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อป้องกันการกลับไปกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดซ้ำ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ในการศึกษาครั้งต่อไปควรขยายขอบเขตของกลุ่มตัวอย่างให้ครอบคลุมเรือนจำหลายจังหวัด หรือเปรียบเทียบระหว่างเรือนจำภูมิภาค เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สะท้อนสภาพปัญหาในภาพรวมของประเทศ และสามารถนำไปใช้กำหนดนโยบายเชิงระบบได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2.2 ควรมีการศึกษาปัจจัยการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดในกลุ่มผู้ต้องขังหญิงหรือผู้ต้องขังเยาวชน เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของปัจจัยและแรงจูงใจระหว่างเพศและช่วงวัย ซึ่งจะช่วยให้การวางแผนทางบำบัดและป้องกัน มีความเหมาะสมเฉพาะกลุ่มมากขึ้น

2.3 ควรศึกษาปัจจัยทางจิตใจ เช่น ภาวะซึมเศร้า ความเครียด การรับรู้ตนเอง หรือค่านิยมทางสังคมที่มีผลต่อ พฤติกรรมการใช้ยาเสพติด เพื่อให้เข้าใจต้นเหตุของการกระทำผิดในมิติที่ลึกซึ้งและครอบคลุมมากกว่าเดิม

เอกสารอ้างอิง

- กนกลักษณ์ ศิริรุ่งวัฒนากุล. (2562) ประสิทธิภาพและปัจจัยที่มีผลต่อการบำบัดรักษาผู้ติดยาและสารเสพติดโดยใช้รูปแบบ การบำบัดความคิดและพฤติกรรมแบบประยุกต์ของโรงพยาบาลสวรรค์ประชารักษ์. *สวรรค์ประชารักษ์เวชสาร*, 16(1), 23–33.
- กรมราชทัณฑ์. (2567). รายงานสถิติผู้ต้องราชทัณฑ์คดี พ.ร.บ. ยาเสพติดทั่วประเทศ สํารวจโดยกรมราชทัณฑ์ ณ วันที่ 1 ธันวาคม 2567. สืบค้น 9 มกราคม 2569 จาก http://www.correct.go.th/rt103pdf/report_table.php?date=2024-12-1&area=1&report=drug.
- จำเริญ สุภาคี และนรินทร์ชัย พัฒนพงศา. (2559). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการกระทำความผิดเกี่ยวกับคดียาเสพติดยาบ้าของผู้ค้า ที่เป็นนักโทษเด็ดขาดในเรือนจำพื้นที่เขต 5 ในประเทศไทย. *วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี*, 5(1), 1-10.
- นัฐภูมิ หนูทอง. (2562). ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการค้ายาเสพติดของผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดชุมพร. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตร มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- อิทธิรัตน์ เหล่าคมพญาจารย์, จิรัชญา เหล่าคมพญาจารย์ และพัชรินทร์ ชมพูวิเศษ. (2565). แนวทางการป้องกันและแก้ไข ปัญหาเสพติดในกลุ่มเด็กและเยาวชนแห่งหนึ่งในจังหวัดชัยภูมิ. *วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์*, 7(1), 785–800.
- บุญธรรม ใจภักดี และศิริพร นุชสำเนียง. (2566). ปัจจัยที่มีผลต่อการกระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ในเขตพื้นที่นครมฤตศาสตร์ อมตะชาติ จังหวัดชลบุรี. *วารสารวิจัยวิชาการ*, 6(4), 289–306.
- บุรฉัตร จันทรแดง. (2560). บทวิเคราะห์สถานการณ์ปัญหาเสพติดในปัจจุบัน. *วารสารสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัย ราชภัฏมหาสารคาม*, 4(2), 37–56.
- ผกามาศ ไรทอง. (2565). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเสพยาเสพติดของเด็กและเยาวชนที่เข้ารับการบำบัดในสถานบริการ จังหวัดภูเก็ต. *วารสารศาสตร์สุขภาพและการศึกษา*, 2(3), 63–80.
- พรชัย ขันดี, กฤษณพงศ์ พุทธระกูล และจอมเดช ตรีเมฆ. (2558). *ทฤษฎีอาชญาวิทยา: หลักการ งานวิจัย และนโยบาย ประยุกต์*. ส.เจริญการพิมพ์.
- พิชเยศ ชูเมือง. (2563). การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการเสพยาเสพติดของผู้ต้องหาคดียาเสพติด: กรณีศึกษาในพื้นที่ จังหวัดสงขลา. สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- ไพโรจน์ เจริญยิ่ง, วรสิทธิ์ เจริญพุ่ม และไกร บุญบันดาล. (2567). แนวทางการป้องกันและปราบปรามการแพร่ระบาดของ ยาเสพติดในจังหวัดเพชรบุรี: การวิเคราะห์เชิงนโยบายและการปฏิบัติการ. *วารสารมณีเชษฐาราม วัดจอมมณี*, 7(5), 1124–1140.

- รัฐจักรพล สามทองคำ, ปุณฺณชรี โตสัมพันธ์, ขวัญชนก อายุเย็น, ทนง ทองภูเบศร์, วิภาดา พูลศักดิ์วรสาร และวีระกุล อรัณยนาถ. (2565). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการสร้างภูมิคุ้มกันและป้องกันยาเสพติดในสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วม. *วารสารวิชาการการจัดการภาครัฐและเอกชน*, 4(2), 27–39.
- เสาวลักษณ์ ทูลธรรม. (2564). ประสิทธิภาพของการบำบัดฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดในระบบสมัครใจบำบัด กรณีศึกษา พื้นที่อำเภอ บางพลี จังหวัดสมุทรปราการ. การค้นคว้าอิสระรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารรัฐกิจและกิจการสาธารณะ สำหรับนักบริหาร มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด. (2567). รายงานผลการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการภายใต้ นโยบายและแผนระดับชาติ ว่าด้วยการป้องกัน ปราบปราม และแก้ไขปัญหายาเสพติด ปีงบประมาณ พ.ศ. 2567. กระทรวงยุติธรรม.
- สำนักงานสถิติจังหวัดชัยนาท. (2567). สรุปผลการสำรวจความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการ ป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดจังหวัดชัยนาท พ.ศ. 2567. สืบค้น 9 มกราคม 2569 จาก https://chainat.nso.go.th/images/infographic/Narcotic/Presentation%20Narcotic%202567_compressed.pdf.
- อัญฉวรรณ เคนวัน. (2559). ปัจจัยที่มีผลต่อการกระทำความผิดในคดีเกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษ ของเด็กและเยาวชน ศาลเยาวชนและครอบครัว จังหวัดสกลนคร. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- Bandura, A. (1977). Self-efficacy: Toward a unifying theory of behavioral change. *Psychological Review*, 84(2), 191–215. <https://doi.org/10.1037/0033-295X.84.2.191>.
- Freud, S. (1920). *Beyond the pleasure principle*. International Psycho-Analytical Press.
- Hawkins, J. D., Catalano, R. F., & Miller, J. Y. (1992). Risk and protective factors for alcohol and other drug problems in adolescence and early adulthood: Implications for substance abuse prevention. *Psychological Bulletin*, 112(1), 64–105.
- Heilbrun, K., Lee, R. J., & Cottle, C. C. (2005). Risk factors and intervention outcomes: Meta-analyses of juvenile offending. In K. Heilbrun, N. E. S. Goldstein, & R. E. Redding (Eds.), *Juvenile delinquency: Prevention, assessment, & intervention* (pp. 111–133). Oxford University Press.
- Krushas, A., Hamilton, Z., Kigerl, A., & Mei, X. (2024). Finding an answer in time: Assessing change in needs scores on time to recidivism among justice-involved youth. *Journal of Criminal Justice*, 90, 102146. <https://doi.org/10.1016/j.jcrimjus.2023.102146>.
- National Institute on Drug Abuse. (2018). *Principles of drug addiction treatment: A research-based guide* (3rd ed). U.S. Department of Health and Human Services. <https://nida.nih.gov/sites/default/files/podat-3rdEd-508.pdf>.
- Wilson, A. B., Draine, J., Hadley, T., Metraux, S., & Evans, A. (2011). Examining the impact of mental illness and substance use on recidivism in a county jail. *International journal of law and psychiatry*, 34(4), 264–268.
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An introductory analysis* (3rd ed). Harper & Row.